

การประชุมทางวิชาการ
๑

การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 11

The 11th National Symposium on Educational Research

เรื่อง

ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มุ่งหวัง

Theory into Practice: Prospective Curriculum of Higher Education in Home Economics

ผู้วิจัย

อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ และ สุภาพ ฉัตรภรณ์

ความสำคัญของปัญหา

ยุคสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-Based Society) เป็นยุคที่ใช้ความรู้ และภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ ให้ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ได้อย่างมั่นคงสมภาคภูมิ ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ ความจริงที่สัมผัสได้ประการหนึ่ง คือ คนรุ่นใหม่จะต้องมีภูมิความรู้มากขึ้น และใช้การได้จริง ในการนี้สถาบันการศึกษาจะต้องเป็นที่พึ่งของแผ่นดินด้วยการผลิต ผู้รู้ ผู้สร้างความรู้ และองค์ความรู้ ไม่เป็นเพียงผลิตผู้บริโภคความรู้และเทคโนโลยีแต่อย่างเดียวยิ่งต่อไป (อมรรัตน์, 2545) ท่ามกลางกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ปรัชญาสาขาวิชาและการเชื่อมโยงสู่การจัดการศึกษา ภาพสะท้อนจากการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันชี้ให้เห็นว่า อาชีวศึกษาได้มีการพัฒนาการและขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังคงขาดศักยภาพ ในการดำเนินงาน การทำงานมีความซ้ำซ้อนกัน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และของผู้เรียน มีปัญหาเรื่องการประสานงานหลักสูตร ปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณ ทั้งนี้ยังส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาไม่สามารถนำสิ่งที่เรียนมาใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง (สำนักนายกรัฐมนตรียุค, 2544; ทัศนยา, 2542)

คหกรรมศาสตร์เป็นแขนงวิชาชีพหนึ่งในอาชีวศึกษา ที่ประยุกต์ความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มาผสมผสานเนื้อหา โดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานในการจัดการบริการเพื่อประโยชน์แก่สังคม (Brown and Paolucci, 1978) โดยสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ได้รับผลกระทบจากภาวะชบเซาเรื่อง ตลาดแรงงาน ดังจะเห็นได้จาก รายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI) (2541: 47-60) ซึ่งเป็นผลการวิจัยแผนแม่บทการพัฒนากำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมผลิตและบริการของประเทศไทย พ.ศ. 2541-2549 ได้คาดประมาณ ผู้สำเร็จการศึกษาตามระดับการศึกษาและสาขาวิชา ปี 2540-2549 พบว่า ระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ที่คาดว่าจะเข้าสู่ความต้องการของตลาดแรงงานในระยะ 10 ปี มีจำนวนลดลง สรุปภาพรวมได้ว่า บัณฑิตคหกรรมศาสตร์ใหม่จำนวน 1,186 คน พบว่ามีเพียง 2 ใน 3 (863 คน) ที่มีงานทำ ดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2

ตาราง การคาดประมาณผู้สำเร็จการศึกษาที่คาดว่าจะเข้าสู่ตลาดแรงงานปี 2540-2549 (หน่วย:คน)

ระดับอุดมศึกษา	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
สาขาวิชาคหกรรม	1,380	1,371	1,345	1,294	1,239	1,183	1,122	1,076	1,029	983

ที่มา: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (2541: 49)

ตาราง ภาวะการหางานทำของบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาตรี

สถาบันการศึกษาที่ผลิต บัณฑิตศึกษาระดับปริญญาตรี	สถานภาพของบัณฑิต			สาเหตุที่ยังมิได้งาน			
	จำนวน	ทำงาน แล้ว	ยังมีได้ ทำงาน	หางานทำ ยังไม่ได้	รอฟัง คำตอบ จาก หน่วยงาน	กำลัง ศึกษาต่อ	อื่นๆ
ทบวงมหาวิทยาลัย	(264)	206	58	14	12	15	17
-มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	38	26	12	1	2	2	7
-มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	27	20	7	-	2	4	1
-มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	64	49	15	4	5	1	5
-	135	111	24	9	3	8	4
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช							
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	(609)	454	155	47	70	12	26
สถาบันราชภัฏ	(313)	203	110	60	15	45	-
รวม	1,186	863	323	111	97	72	43

ที่มา: ทบวงมหาวิทยาลัย (2546); สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (2545); สถาบันราชภัฏ (2545)

ในแต่ละปีการศึกษามีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจำนวนมาก รวมทั้งสภาพความต้องการแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของบัณฑิต ปัญหา และอุปสรรคส่วนหนึ่งในการมีงานทำ เนื่องมาจาก การขาดคุณสมบัติเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เรียนตามหลักสูตร (สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2545) นอกจากนี้ ความล้าหลังของหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งระบบการศึกษาไทยให้ทางเลือกแก่ผู้เรียนน้อยมาก และคนไทยมักไม่นำ “ความรู้” สู่ “การปฏิบัติ”(รุ่ง, 2542) ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของการศึกษา คือ หลักสูตร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน เสมือนแผนที่ชี้นำทางให้กับผู้สอน เพราะหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน การจัดลำดับเนื้อหาวิชา คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปสอน และการเลือกวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างได้ผลมากที่สุด (Reichelt, 2001) การถ่ายโยงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Ryu, 1998) เนื่องจากการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรศึกษาระดับปริญญาตรี จะส่งผลกระทบต่อคนและมีความสัมพันธ์ในระยะยาว (Brown, 1981 cited in Laster and Dohner, 1986b)

จากข้อค้นพบของ Bualamyai (1993); Montgomery and Way (1995) และนนทลี (2545) ที่พบว่าวิชาชีพศึกษาศาสตร์เน้นเนื้อหาทางวิชาการ ละเลยทักษะการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรบรรจุเพิ่มเติมในหลักสูตร และควรยึดปรัชญาวิชาชีพเป็นรากฐาน รวมถึงมีทฤษฎีเป็นพื้นฐานที่เพียงพอต่อการพัฒนาวิชาชีพ และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปในหลักสูตร รวมทั้ง Comb (1994) ที่ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรปี 2010 พบว่า หลักสูตรในอนาคตควรสัมพันธ์กับทิศทางของตลาด และตำแหน่งงาน มีมาตรฐานการศึกษาโดยผู้เรียนเป็นผู้ตัดสิน และต้องมีความทันสมัย โดยนายจ้างมีส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร

ด้วยเหตุนี้การปฏิรูปการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านปรัชญาการเรียนการสอน โดยนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่าง เป็นระบบ การปรับเปลี่ยนบริบทด้านหลักสูตรใหม่ของคหกรรมศาสตร์ในอนาคตตามแนวการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการ

ให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นประเด็นการศึกษาหลักสูตรในเชิงลึก โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์กรอบหลักสูตร กับเกณฑ์มาตรฐาน และเกณฑ์หลักสูตรที่ควรเป็น การศึกษาทัศนะของผู้ก่อตั้งหลักสูตร อาจารย์ระดับผู้นำ นิสิต/ นักศึกษา ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญ โดยการร่วมกันมองภาพหลักสูตรทหกรรมศาสตร์ที่มุ่งหวัง เพื่อให้มีคุณลักษณะที่สังคม และตลาดแรงงานต้องการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ทหกรรมศาสตร์ พัฒนาไปสู่ความเป็นสาขาวิชาชีพที่สามารถยื่นหยัดทัดเทียมสาขาวิชาชีพอื่นๆ ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจที่มีส่วนสร้างรากฐานที่ดีให้กับสังคมต่อไป

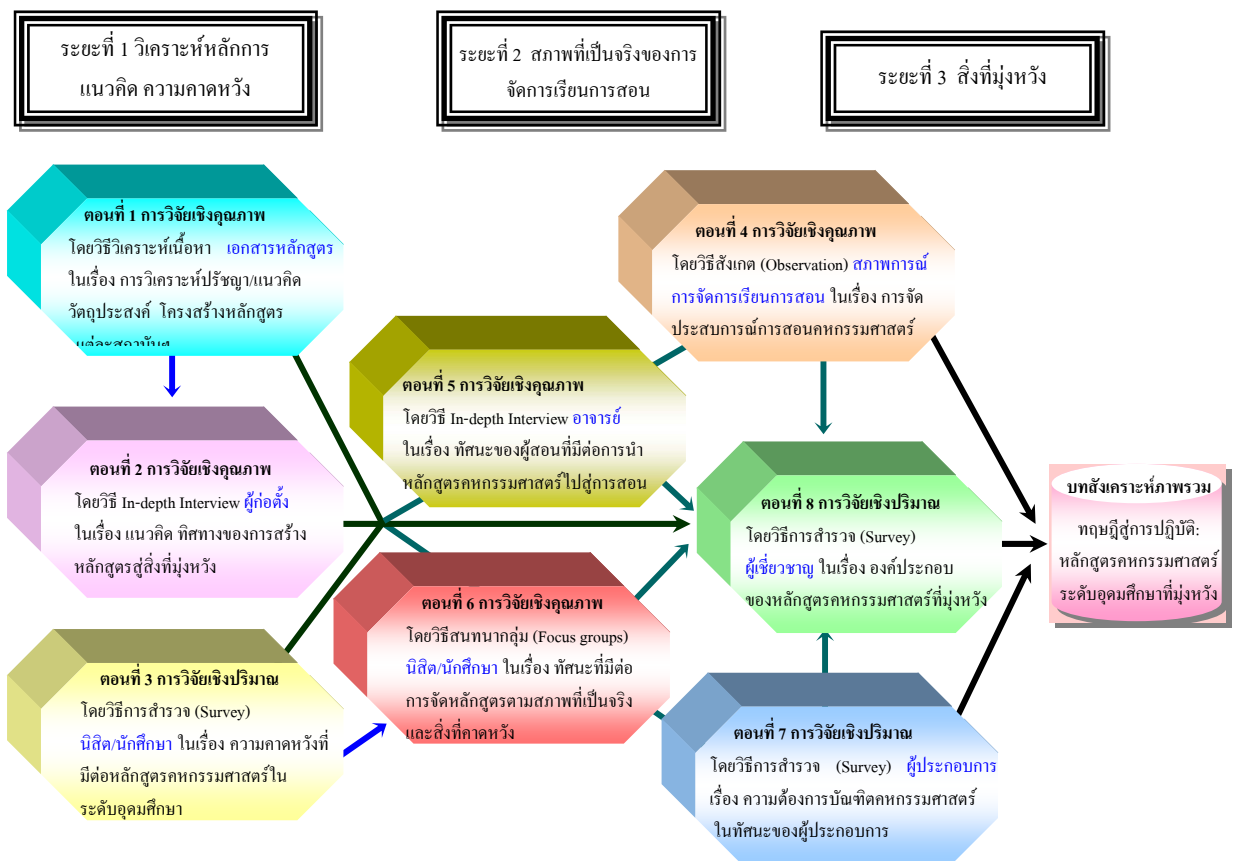
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์หลักการ แนวคิด และความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรทหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา
2. สังเคราะห์ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ นิสิต/นักศึกษา และผู้ประกอบการเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงของการจัดการหลักสูตรทหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาของไทย
3. สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรทหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มุ่งหวังของไทยบนฐานที่เป็นจริงของการจัดการหลักสูตรทหกรรมศาสตร์ ทั้งสาขาวิชาการและสาขาเทคโนโลยี

คำถามในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งค้นหาคำตอบในประเด็นคำถามหลัก คือ แนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่หลักสูตรทหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มุ่งหวังของไทยควรเป็นอย่างไร เมื่อสะท้อนจากสภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ก่อตั้งหลักสูตร 7 คน อาจารย์ระดับผู้นำ 10 คน นิสิต/นักศึกษา 1,089 คน อัตราการตอบรับคิดเป็นร้อยละ 100 และนิสิต/นักศึกษาชั้นปีที่ 4 40 คน (สถาบันละ 10 คน) ผู้ประกอบการ 265 คน อัตราการตอบรับคิดเป็นร้อยละ 85 (223 คน) ผู้เชี่ยวชาญสาขาคุณธรรมศาสตร์ 25 คน และ เอกสารหลักสูตรระดับปริญญาตรี 14 หลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์ 3 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้งหลักสูตร อาจารย์ระดับผู้นำ นิสิต/นักศึกษา (2) แบบสอบถามมี 2 ชุด คือ แบบสอบถามนิสิต/นักศึกษา และแบบสอบถามผู้ประกอบการ ทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่า $\alpha = .94$ และ $.91$ (3) แบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิดผู้เชี่ยวชาญ (4) แบบสังเกตการณ์การเรียนการสอน 1 ชุด (5) แบบตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร 1 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ผลการวิจัยที่สะท้อนจากผู้ก่อตั้งหลักสูตร อาจารย์ระดับผู้นำ นิสิต/นักศึกษา ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ F-test

การรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเสริมด้วยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ใช้วิธีการต่างแหล่งข้อมูล (Triangulation of Sources) และต่างวิธี (Method Triangulation)

ระยะที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด เริ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อนำไปสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้งหลักสูตร โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับนิสิต/นักศึกษาทั่วประเทศไทย เกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการจัดหลักสูตร **ระยะที่ 2** ศึกษาสภาพที่เป็นจริง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนในวิชา ทฤษฎีและปฏิบัติ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอาจารย์ระดับผู้นำเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปสู่การสอน และสนทนากลุ่มนิสิต/นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในเรื่องสภาพความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังที่มีต่อการจัดหลักสูตร และการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม ความต้องการบัณฑิตคหกรรมศาสตร์ในทัศนะของผู้ประกอบการ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 และ 2 นำมาสร้างแนวคำถามสู่การเก็บข้อมูลใน **ระยะที่ 3** จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล และสังเคราะห์ภาพรวม ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: หลักสูตร คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มุ่งหวัง

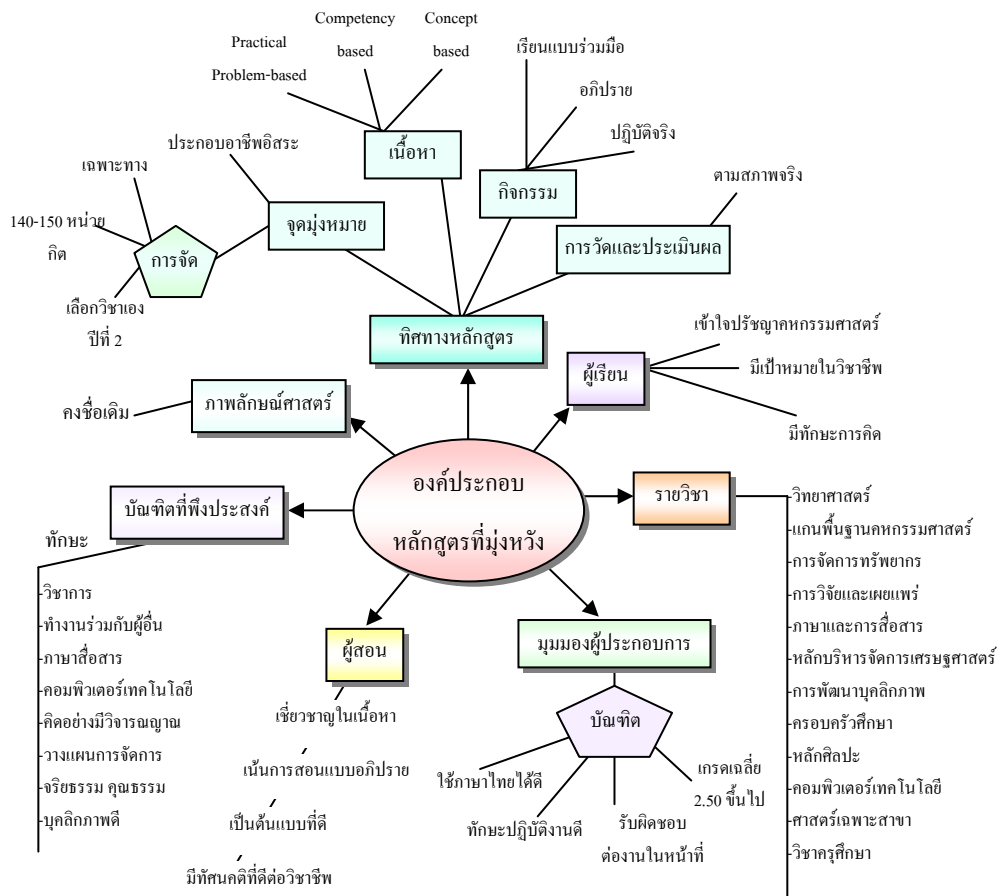
สรุปผลการวิจัย

บทสังเคราะห์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มุ่งหวัง

องค์ประกอบหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่มุ่งหวัง

สังคมแห่งความรู้ที่เน้นคุณภาพของการบริการ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ผลการวิเคราะห์ได้จาก ผู้ก่อตั้งหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรในการสร้างองค์ประกอบหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่มุ่งหวังในอนาคต ดังภาพ

ภาพ องค์ประกอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่มุ่งหวัง

ทิศทางหลักสูตรที่มุ่งหวัง

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สอน ผู้เรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเห็นว่า หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตควรมีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 140-150 หน่วยกิต โดยผู้เรียนควรมีโอกาสเลือกสาขาวิชาเอกตามความถนัดในชั้นปีที่ 2

การจัดหลักสูตรควรมุ่งผลิตบัณฑิต เพื่อการประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว โดยรูปแบบของหลักสูตรควรเน้นกลุ่มวิชาเฉพาะทาง (Specialization) ปรัชญา/วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรสร้างคนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างจิตสำนึกในจรรยาวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ

2. เนื้อหาของหลักสูตร เป็นรายละเอียดที่ขยายความจากโครงสร้างหลักสูตร ในด้านรูปแบบเนื้อหาที่เหมาะสมของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา คือ รูปแบบ *Practical Problem-based Curriculum* เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น แก้ปัญหาได้ ส่วนรูปแบบ *Competency-based Curriculum* เป็นการฝึกให้ผู้เรียนทำเป็น และ *Concept-based Curriculum* เป็นการสร้างให้มีคุณธรรม จริยธรรม

3. กิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่สุด คือ การสอนเรื่องการคิด ควรแทรกเข้าไปในทุกวิชา ยกเลิกการเรียนการสอนแบบเดิมหรือการท่องจำ การอภิปรายเพื่อรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม เพื่อให้มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือ

กระทำจริง ปฏิบัติจริง มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริงก่อนออกไปสู่ตลาดแรงงาน ในขณะที่เดียวกันยังคงรักษาความ
เข้มข้นในการสอนภาคทฤษฎีไว้ด้วย

4. การวัดและประเมินผล ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ควรมีความชัดเจน แจ่มแจ้งเกณฑ์การประเมินผลก่อนทำ กิจกรรม
การเรียนการสอน มีการประเมินผลตามขั้นตอนโดยพิจารณาจากกระบวนการปฏิบัติงาน มีความยุติธรรม สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์การสอน การกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เช่น การเขียนอนุทินสะท้อนการคิด และการ
เรียนรู้ รายวิชาที่จำเป็นในหลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ประกอบการ และผู้ก่อตั้งหลักสูตร พิจารณาว่า
รายวิชาที่จำเป็น คือ พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ศาสตร์พื้นฐานทางคหกรรมศาสตร์ การจัดการทรัพยากร ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน
และสิ่งแวดล้อม การวิจัยและเผยแพร่ความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ หลักการบริหารจัดการ หลักเศรษฐศาสตร์ ครอบครัวยุคใหม่
ศึกษา หลักศิลปะ การพัฒนาบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ การวิเคราะห์เชิงระบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าภูมิปัญญา
ท้องถิ่น และชุมชน และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการมีความคิดเห็นว่า ควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาหลักสูตรเกี่ยวกับการค้าสิ่งทอ
ระหว่างประเทศ ความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายเกี่ยวกับ อาหารปลอดภัย (Food safety) ครัวไทยสู่
ครัวโลก และการเป็นศูนย์กลางแฟชั่นเมืองร้อนของเอเชีย

ผู้สอนที่มุ่งหวัง มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานความคิดและจิตสำนึกเยาวชน ความคาดหวังจากสังคมที่มีต่อ
ผู้สอน ในด้านความรู้ ความสามารถและจรรยาในวิชาชีพ การเตรียมการสอน การสอนและการใช้สื่อการสอน บุคลิกภาพ
และมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้นแบบที่ดีในการปลูกฝังทัศนคติต่อวิชาชีพคหกรรมศาสตร์

ผู้เรียนที่มุ่งหวัง คุณลักษณะพื้นฐานที่ก้าวเข้าสู่วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของ
ศาสตร์ควรมีคุณลักษณะ ในด้านความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าใจปรัชญาและจุดมุ่งหมายของคหกรรมศาสตร์ มี
ทัศนคติในทางบวก มีความภาคภูมิใจ มีเป้าหมายในวิชาชีพ มีทักษะการคิด รู้จักวิเคราะห์ตนเอง คิดอย่างมีวิจารณญาณและ
มีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์ รู้จักประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจจริง มีความถนัดใน
วิชาชีพ

มุมมองจากผู้ประกอบการ

เกณฑ์การพิจารณารับบุคคลเข้าปฏิบัติงานในภาพรวม ผู้ประกอบการพิจารณาจากด้านบุคลิกภาพและมนุษย
สัมพันธ์สูงสุด โดยผู้ประกอบการต้องการผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่สูงสุด และด้านความรู้ ความสามารถ
พิเศษ ต้องการผู้ที่มีทักษะการใช้ภาษาไทยได้ดี ส่วนด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะทางด้าน
การปฏิบัติงานดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การรับบัณฑิตคหกรรมศาสตร์เข้าปฏิบัติงาน ควรมีคุณสมบัติสรุปตาม
ตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง สรุปเกณฑ์การพิจารณารับสมัครบุคคลเข้าปฏิบัติงานในทัศนะผู้ประกอบการ

เกณฑ์การรับ ประเภทธุรกิจ	ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ	ด้านความรู้ความสามารถพิเศษ	ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์
ธุรกิจการผลิตและจำหน่าย	- สามารถประยุกต์ความรู้ทาง ทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้ - มีทักษะทางการปฏิบัติงานดี - มีความคิดสร้างสรรค์ทางวิชาชีพ	- ใช้ภาษาไทยได้ดี - สามารถสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจในสิ่งที่กำลังจะทำ - มีวิจารณ์ญาณและมีความ สามารถในการแก้ปัญหา	- กระตือรือร้นที่จะทำงาน - ขยันอดทน รักในการทำงาน - ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้
ธุรกิจการบริการ	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาชีพ - มีทักษะทางการปฏิบัติงานดี - มีความคิดสร้างสรรค์ทาง วิชาชีพและรู้จักพัฒนางาน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ	- ใช้ภาษาไทยได้ดี - มีวิจารณ์ญาณและมีความ สามารถในการแก้ปัญหา - สามารถสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจในสิ่งที่กำลังจะทำ	- มีวินัยในการปฏิบัติงาน - กระตือรือร้นที่จะทำงาน - รับผิดชอบต่องานในหน้าที่ - ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
สถานศึกษาเอกชน	- มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันข่าวสาร เหตุการณ์ในวงการ วิชาชีพ - ประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ - พัฒนางานให้ทันสมัยอยู่เสมอ	- ใช้ภาษาไทยได้ดี - นำหลักจิตวิทยามาใช้ในการทำงาน - สามารถสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจในสิ่งที่กำลังจะทำ	- มีจริยธรรมและคุณธรรม - มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ - มีมารยาท รู้กาลเทศะ
ภาพรวมความต้องการ	มีทักษะทางด้าน การปฏิบัติงานดี	ทักษะการใช้ภาษาไทยได้ดี	มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่

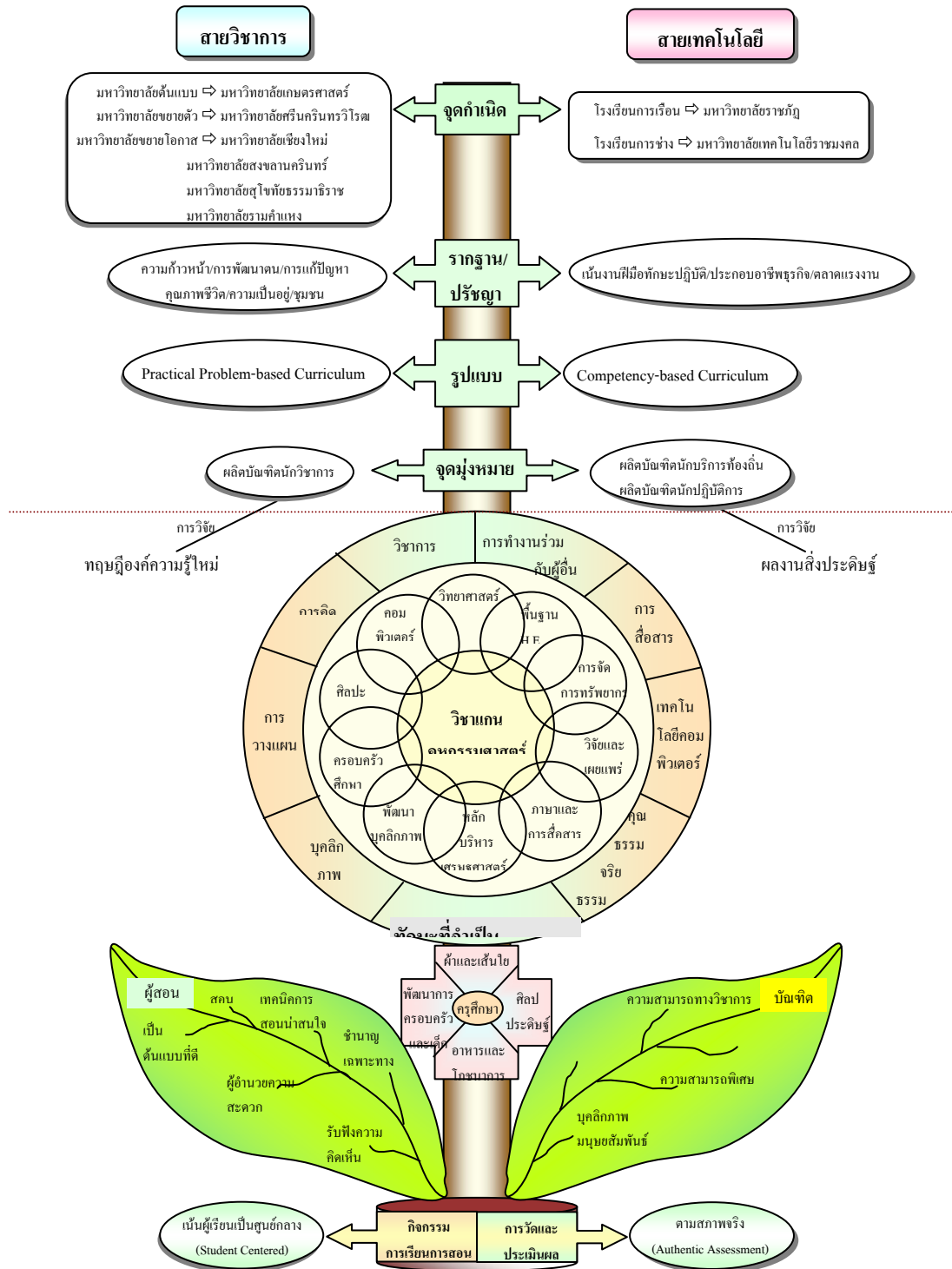
บัณฑิตสหกรรมศาสตร์ที่พึงประสงค์ ผู้ประกอบการได้แสดงความคิดเห็นในเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ว่าควรมีจิตสำนึกใฝ่คว้าหาความรู้ รู้จักตั้งเป้าหมายของตนเอง ซึ่งเป็นบุคลิกพื้นฐานที่ควรมีทั้งในด้านความสามารถทางการเป็นผู้นำ ทักษะทางภาษา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร รวมทั้งทักษะทางวิชาชีพ โดยสถาบันการศึกษาจะต้องวางแผนปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับลักษณะของสถานประกอบการ มีความยืดหยุ่นของหลักสูตรที่เข้าใจสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะและประโยชน์ของงานวิจัย

การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มุ่งหวังในสายวิชาการและสายเทคโนโลยี มีความแตกต่างเริ่มจากจุดกำเนิด รากฐาน/ปรัชญา ข้อมแสดงถึงแนวคิด และจุดมุ่งหมายที่มุ่งสร้างบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานที่แตกต่างกัน การทำให้วิชาชีพสหกรรมศาสตร์มีการพัฒนาอย่างมีทิศทาง และมีเป้าหมายที่ชัดเจนตามวิสัยทัศน์ หรือพันธกิจของวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหวัง ดังนี้

ข้อเสนอแนะการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มุ่งหวังในสายวิชาการและสายเทคโนโลยี

การศึกษาด้านสหกรรมศาสตร์ที่มุ่งหวัง เพื่อให้สหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์เชิงปฏิบัติ (Practical Science) ที่รองรับความคิดที่เป็นเหตุผลที่เป็นจริง (Practical Reasoning) รวมทั้ง การแก้ปัญหาต้องใช้พื้นฐานทางทฤษฎี ผสมผสานกับสถานการณ์จริง และใช้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหา นั้น จากการศึกษาวิจัยในระยต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิพากษ์ของผู้ก่อตั้งหลักสูตร อาจารย์ระดับผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการ และผู้เรียน พบประเด็นที่น่าสนใจของที่มาทั้งสองสำนักคิด (School of thoughts) นำไปสู่การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มุ่งหวัง ดังภาพ

ภาพ การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหวังในสายวิชาการและสายเทคโนโลยี

1. จุดกำเนิด แสดงให้เห็นเส้นทางที่ก่อกำเนิดจากปรัชญาและเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ผูกติดตามต้นแบบ แนวทางการจัดตั้งหลักสูตรแยกเป็น 2 แนวทางอย่างชัดเจน คือ **สายวิชาการ** และ **สายเทคโนโลยี** โดยสายเทคโนโลยีพัฒนาจากโรงเรียนการช่างสตรี และโรงเรียนการเรือนพระนคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาอบรมสตรีในด้านงานฝีมือ ทักษะปฏิบัติ ส่วนสายวิชาการมีจุดกำเนิด จากมหาวิทยาลัยต้นแบบ คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว โดยเฉพาะในสังคมชนบท

2. ปรัชญา แนวคิด พันธกิจคหกรรมศาสตร์ ควรตั้งอยู่บนรากฐาน โดยมีทฤษฎีเป็นพื้นฐานที่เพียงพอในการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาชีพ

2.1 หลักสูตร **สายวิชาการ** เน้นการสร้างคนให้มีความก้าวหน้า พัฒนาคน การแก้ปัญหา ซึ่งเน้นคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

2.2 หลักสูตร **สายเทคโนโลยี** มีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสตรีให้เป็นแม่บ้านการเรือน ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยรับเอาแนวคิดคหกรรมศาสตร์สายวิชาการเข้ามา เพื่อเปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา จึงเป็นความแตกต่างระหว่างสายเทคโนโลยีที่เน้นทักษะปฏิบัติ การใช้ฝีมือ กับสายวิชาการที่เน้นพื้นฐานในการทำงานเพื่อสร้างฐานรากทฤษฎีให้แน่น

3. รูปแบบการจัดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา Brown and Paolucci (1978) ได้เสนอแนวความคิดว่า นักคหกรรมศาสตร์ควรมีทักษะการคิดวิพากษ์เชิงสะท้อน (Reflective Critical Thinking) สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของผลการวิจัยที่ผู้ก่อตั้ง ผู้สอน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร รวมทั้งผู้เรียนคาดหวังให้เส้นทางของการเรียนรู้ใน **สายวิชาการ** เน้นรูปแบบ Practical Problem-based Curriculum ที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทคิด และดำเนินการเรียนรู้โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหามากกว่าการจำเนื้อหา เพราะองค์ความรู้ทางคหกรรมศาสตร์เป็นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาที่เป็นจริง (Practical Problem) ที่เป็นสถานการณ์และสถานะแวดล้อมเฉพาะ และการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลที่ปฏิบัติได้จริง (Practical Reasoning)

ส่วนรูปแบบหลักสูตรที่ผู้เรียน ผู้ก่อตั้ง และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร รวมทั้งผู้สอนคาดหวังให้เส้นทางของการเรียนรู้ใน **สายเทคโนโลยี** เน้นรูปแบบ Competency-based Curriculum ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ในอาชีพ และเน้นทักษะในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นรากฐานปรัชญาของสายเทคโนโลยี

4. ผู้เรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งสองแนวคิด มีความแตกต่างกันตามกระบวนการคัดเลือกปัจจัยนำเข้า (Input) ที่มีคุณสมบัติ รวมทั้งกระบวนการผลิตบัณฑิต (Process) แตกต่างกัน การรับผู้เรียนของสายเทคโนโลยีที่มีตัวป้อนหลากหลายไม่จำกัดสาขาเรียน จึงได้ผลผลิตที่ด้อยคุณภาพ ดังนั้น กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนจะต้องสอดคล้องกับสาขาขณะที่สังกัด

5. จัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) มีการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างสถาบัน สร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสายวิชาการและสายเทคโนโลยี เพื่อนำจุดเด่นของแต่ละแห่งมาบูรณาการ หรือผู้เรียนทั้งสองสายสามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันได้

6. ผู้เรียนควรมีโอกาสเลือกวิชาตามความถนัดและความสนใจ เพิ่มทักษะด้านภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ให้มีความชำนาญในระดับที่ใช้งานได้

7. หลักสูตรควรมีความหลากหลาย เปิดกว้างให้คนที่ทำงานได้พัฒนาความรู้ หน่วยงานควรเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) โดยเข้ารับการศึกษา ฝึกอบรมทั้งหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้น (In-service Training) เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน

8. หลักสูตรควรมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม สร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะ

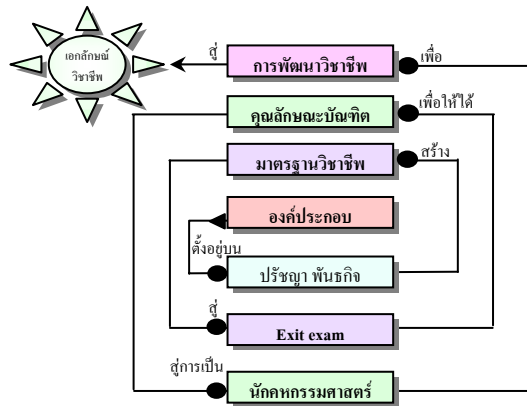
9. หลักสูตรควรมีความเป็นสากล ผู้เรียนจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน คือ ทักษะทางวิชาการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารภาษาสากล เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การคิด วางแผน คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพดี

10. การศึกษาคหกรรมศาสตร์มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน ครอบคลุม ซึ่งควรประกอบไปด้วย วิชา วิทยาศาสตร์ พื้นฐานทางคหกรรมศาสตร์ การจัดการทรัพยากร การวิจัยและเผยแพร่ความรู้ ภาษาและการสื่อสาร หลักการบริหารและเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาบุคลิกภาพ ครอบคลุมวิชา หลักศิลปะ คอมพิวเตอร์ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ (วิชาชีพ) ที่มี “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นเป้าหมายสำคัญ

11. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในมุมมองของผู้ก่อตั้งหลักสูตร ได้เน้นย้ำความสำคัญของผู้สอนว่า ควรมีคุณลักษณะที่คิดเป็น จัดการและพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความชำนาญเฉพาะทาง เป็นต้นแบบที่ดี

12. การเรียนการสอนทั้งสายวิชาการและสายเทคโนโลยี ควรเรียนรู้วิชาแกนร่วมกัน ส่วนวิชาชีพเลือกหรือวิชาเลือกเสรีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อมุ่งเน้นการประกอบอาชีพในอนาคต สอดแทรกการวิจัยเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชาทุกวิชา คือ สายวิชาการ ควรเน้นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ ทฤษฎีใหม่ ฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำจริง มีวิชาชีพปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากวิชาชีพขั้นพื้นฐาน และ สายเทคโนโลยี ควรเน้นสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม นำทฤษฎีมาใช้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ เสริมทักษะการคิด เพิ่มทักษะการสื่อสารด้านการ ฟัง พูด เขียน อ่านให้มากขึ้น

13. การพัฒนาวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ให้เกิดการยอมรับ ควรมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ โดยมีรากฐานปรัชญา พันธกิจของการสร้างนักคหกรรมศาสตร์ในแต่ละสถาบัน มีการจัดสอบวัดคุณสมบัติก่อนจบการศึกษา (Exit-exam) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่จบการศึกษา และเป็นการเตรียมบุคลากรให้เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม นำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ทางวิชาชีพ ดังสรุปได้ตามภาพ

ภาพ องค์ประกอบสู่การพัฒนาวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ที่มุ่งหวัง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาศาสตร์และเนื้อหาวิชาจะต้องปรับตัวให้ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากคหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพคน โดยมีครอบครัวยุคใหม่เป็นแหล่งตอบสนองความต้องการ และการพัฒนาคุณภาพคนในครอบครัวยุคใหม่และสังคมจริง ศาสตร์นี้ จึงมีความจำเป็นมากสำหรับสังคมไทยในอนาคต

2. การพัฒนาวิชาชีพควรมีเครือข่ายคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อประชุมร่วมกันและสร้างแนวทางพัฒนาศาสตร์ ให้เข้มแข็ง นักคหกรรมศาสตร์ทั้งในวงการศึกษาและภาคธุรกิจ ควรระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างวิสัยทัศน์พันธกิจวิชาชีพ โดยยึดตามปรัชญาของศาสตร์ที่ชัดเจน สร้างเป็นวาระแห่งชาติซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตร

ระดับอุดมศึกษา และควรมีการร่วมประชุมพิจารณา โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) คือ ผู้สอน ผู้ประกอบการ ผู้เรียน ชุมชนมีส่วนร่วมวิพากษ์ปรับเปลี่ยนพัฒนาหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ทุกๆ 5 ปี โดยการวิพากษ์วิจารณ์เป็นโอกาสในการนำเสนอแนวความคิดที่รอบคอบ คิดไปทำไปอย่างมีเหตุผล (Praxis)

3. ปัจจุบันปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษาคหกรรมศาสตร์มีอย่างจำกัด รวมทั้งเกณฑ์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548 ที่เข้มงวดกับจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาควรมีการพึ่งพาตนเอง โดยการผสมทรัพยากรเชื่อมต่อระหว่างสถาบัน โดยให้ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนข้ามสถาบันได้ และด้านงบประมาณที่มีอย่างจำกัด ควรมีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสบการณ์จริง โดยเฉพาะภาคปฏิบัติ

4. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ให้เป็นที่เข้าใจตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เรื่อยมาจนถึงระดับมัธยมศึกษา หรือวางพื้นฐานความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์ว่า มิใช่ เพียงงานบ้านหรืองานประดิษฐ์ แต่เป็นการเรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ เพื่อให้การดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข